

ЗВІТ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ ПЕРВОМАЙСЬКА

Опитування проводилося

у співпраці з проектом

«Економічний розвиток міст»

за підтримки

Квітень 2007 р.

ВИВЧЕННЯ ДУМКИ ПІДПРИЄМЦІВ

I. ВСТУП

У квітні 2007 року було проведене опитування роботодавців Первомайська. Це опитування є елементом процесу стратегічного планування економічного розвитку з залученням громади – проекту, який визначатиме економічне майбутнє міста. Метою опитування було отримання корисної та достовірної інформації для членів Експертного комітету стратегічного планування (ЕКСП) стосовно думки тих, хто здійснює інвестиції та створює робочі місця в Первомайському. Серед питань анкети були історія та статус підприємства, характер бізнесу, робоча сила та персонал, інформація про розміщення підприємства, послуги, що надаються органами влади, та стосунки з ними, а також загальна думка про місто як середовище для ведення бізнесу.

II. МЕТОДОЛОГІЯ

До 23 квітня 2007 року було заповнено 44 анкети. Серед компаній у переліку для опитування були найбільші роботодавці міста, а також вибірка малих і середніх підприємств. Тридцять два з 44 обстежених підприємств забезпечують роботою менш ніж 50 працівників кожне. У опитуванні прийняли участь також чотири великих підприємства на яких працює понад 500 осіб. У цьому звіті містяться узагальнені відповіді всіх підприємств.

Для отримання якомога повніших і відвертіших відповідей, респондентів запевнили, що цей звіт не буде містити посилань на конкретні підприємства, а інформація в анкетах буде конфіденційною.

Були виявлені відмінності у відповідях між підприємствами, що належать до різних галузей економіки, а також між великими підприємствами та представниками малого й середнього бізнесу. Тому частину даних було проаналізовано з урахуванням цих відмінностей.

Звичайно опитування 44 підприємств не може абсолютно відобразити думку всієї бізнесової спільноти Первомайського, але ці підприємства, – як традиційні роботодавці, так і динамічний, зростаючий сектор малих і середніх компаній, – репрезентують значну частину місцевої економіки, і дають можливість порівняти результати цього опитування з результатами аналогічних опитувань, проведених в 25 інших містах України.

На опитаних підприємствах працює 4759 осіб (у т.ч. 391 – жителі передмість, що становить 8,2%). Якщо врахувати, що всього у місті налічується 43466 зайнятих осіб, то фактично опитані працедавці 11,95% працюючих у місті. Вибірка є репрезентативною.

III. ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ. РЕЗЮМЕ

1. Місцева економіка виявляє ознаки консолідації після нещодавніх процесів приватизації, які супроводжувалися становленням і зростанням динамічного сектора малих і середніх підприємств. Місцеві підприємці незадоволені загальною економічною ситуацією в країні, національним законодавством, низьким рівнем інвестицій, бюрократизмом (особливо щодо ліцензування, надання різноманітних дозволів та виділенням земельних ділянок), а також рівнем професіоналізму службовців.

2. Загальна кількість працівників на всіх підприємствах-респондентах зараз складає понад 4700, а наступного року планується створити ще близько 480 робочих місць. Рушійною силою у створенні нових робочих місць є малі та середні підприємства, особливо сфери торгівлі, обслуговування та будівництва, де респонденти найбільш позитивно оцінюють перспективи на наступні роки. Лише одне з великих машинобудівних підприємств планує дещо збільшити кількість робочих місць.
3. Стан ринку праці визначається такими важливими параметрами:
 - 44,9% працюючих – жінки;
 - 15 % працюючих мають вищу освіту;
 - жителі передмість складають 8,2% (у 2006 році їх було близько 8,4%).

Ці величини мають стабільну тенденцію до зростання, крім кількості працівників, що проживають за межами міста.

4. Експортна орієнтація місцевої економіки є доволі низькою. За межі України експортується лише 18% продукції. Однак, експортерами є лише шість підприємств. Тільки дві компанії експортують більше половини своєї продукції. Саме ці підприємства володіють часткою експортного потенціалу міста у 77%. Країни СНД не є основним партнером для жодного з підприємств міста. Природно, що малі та середні підприємства сфери послуг обслуговують переважно місцевий та регіональний ринки (тобто національний ринок). Рівень збуту на одного працюючого (53 тис. грн. на рік) в бізнесі (продуктивність праці) є дещо нижчим від середнього в Україні, але спів мірним щодо міст із подібною структурою промисловості та близьких за кількістю мешканців. Лише одне підприємство прогнозує падіння збуту (на 30%) в наступному році.
5. Проблемою є нестача кваліфікованої робочої сили. При цьому якість працюючих трудових ресурсів (порівняно з середніми значеннями в інших містах України де проводилось аналогічне опитування) є не високою. На загал, за оцінками керівників підприємств, «задовільні» (32 %) та «погані» (6 %) працівники складають порівняно значну величину. Утім, шести відсоткова частка «поганих» працівників не віщує значних проблем ні для працедавців, ні для інвесторів, які планують «прийти» у місто. Ринок праці має певні резерви, які дозволяють зробити зміни на краще. Число «відмінних» працівників на думку місцевих працедавців становить - 24 %, а «добрих» - 37%. Середня заробітна плата в 2006 р. складала позначки - 774 грн. на місяць. У 2005 році вона була 689 грн./міс. В Україні у 2005 середня зарплата складала – 806 грн. на місяць. Відносно багато підприємств (21) або вже відчувають брак працівників необхідної кваліфікації, або очікують його у недалекому майбутньому (8). Лише 15 підприємств з 44 опитаних не мають такої проблеми. Головним чином дефіцит кваліфікованих спеціалістів відчувається серед робітничих професій у технічних сферах. Чотири підприємства, у т.ч. одне з великих, відчуває дефіцит кваліфікованих інженерно-технічних працівників, зокрема, у галузі машинобудування і металообробки. Три підприємства малого бізнесу відчувають нестачу кваліфікованих менеджерів.
6. Лише три підприємства мають відділи, що займаються науковими розробками. Ще 5 підприємств планують найближчим часом їх створити.
7. Більшість будинків міста, комунальне та технологічне обладнання міста знаходяться у не надто доброму технічному стані. Відчувається брак площ для розвитку малого бізнесу. Про бажання розширити свій бізнес та труднощі з отриманням землі або приміщень повідомило 16 фірм. У той же час 27 підприємств не мають таких проблем. Відзначимо, що більшість великих підприємств проблем із браком виробничих площ не відчувають. Вони, очевидно, маючи перспективні плани щодо розширення та відслідковуючи явну тенденцію

до подорожчання нерухомості, в основному, не бажають продавати надлишки землі та будівель. Сімнадцять фірм з 44 мають чіткі плани розвитку чи модернізації своїх нинішніх потужностей з метою розширення своєї діяльності в Первомайську, ще 17 - розглядають таку можливість у найближчому майбутньому. Приплив зовнішніх фінансових ресурсів до місцевої економіки є не високим, але демонструє позитивну динаміку. Загальна сума очікуваних інвестицій є не дуже великою для міста з населенням майже 70 тис. мешканців – понад 14,2 млн. грн. Розуміючи, що внутрішніх інвестиційних ресурсів у місті є недостатньо – третина підприємців (в основному представники великих та середніх підприємств), ратує за залучення прямих іноземних інвестицій. При цьому підприємства планують створити понад 480 нових робочих місць. Це дуже оптимістичний показник, що дещо перевищує середньо статичні дані. Однак, зважаючи на відносно низький рівень «задекларованого» зростання інвестиційних ресурсів можна із високим рівнем достовірності стверджувати, що більшість цих робочих місць будуть відноситись до категорії т.зв. низько технологічних. Умовні середні інвестиції на створення нового робочого місця будуть близько 5 тис. USD. Найближчим часом (2007-2008 рр.) шість компаній розширятимуться за межами м. Первомайська і дванадцять розглядають таку можливість - дуже амбітні очікування, якщо порівнювати з іншими містами, де проводилося аналогічне опитування. Однак, У той же час дві невеликі фірми планують і одна розглядає можливість перенесення своєї діяльності до іншого міста, здебільшого в пошуках кращої кон'юнктури ринку та пошуку нових клієнтів. Всі вони вважають ринок збуту в місті дуже обмеженим. Очевидно, важливим фактором їх вибору також є низький платоспроможний попит місцевих мешканців. Лише одна фірма серед причин «відходу» з міста назвала кращий бізнес-клімат у іншому місті.

8. Наявність ринків збуту товарів і послуг (в основному характерно для невеликих підприємств), наявність недорогої і кваліфікованої робочої сили, наявність постачальників сировини є визначальними чинниками розташування більшості підприємств саме в Первомайському. Вигідне географічне положення, наявність автомобільної дороги загальнодержавного значення, кліматичні умови, щире бажання місцевої влади співпрацювати із бізнесом та перспективність економічного розвитку міста також є важливими для опитаних підприємців, хоч не є настільки значущими, як три попередні фактори.
9. Загалом рівень якості послуг, що надаються органами місцевого самоврядування в м. Первомайську є дещо критичнішим порівняно з середньою величиною у опитаних в Україні містах. В середньому 3,26 за 4-бальною шкалою, де 1 є найвищою, а 4 – найнижчою оцінкою. Утримання доріг (38), збирання та вивезення сміття (26), житлове будівництво (23), громадський транспорт (20), охорона правопорядку (19), розвиток інфраструктури та розвиток МСП (16), спрощення процедур ліцензійних та дозвільних процедур (11) – це саме ті сфери, де бізнес хотів би якнайшвидше бачити позитивні зміни. Відчувається що місцевий бізнес (особливо малий) очікує від міської влади постійного інформаційного обміну та реальної зацікавленості влади бізнес-кліматом міста. Невдоволення малого і середнього бізнесу викликає також значна, особливо щодо надання земельних ділянок, бюрократична тяганина.
10. Одна компанія поставила місцевій владі оцінку «відмінно», двадцять один респондент вважає її рівень «добрим», стільки ж - «задовільно» та одна - «погано». Жодне підприємство не відповіло, що «не мають думки». За правилами соціології це означає високий рівень «відкритості і правдивості» респондентів. Середня оцінка – 2,5 за 4-х бальною шкалою. Слід звернути, що оцінка місцевої влади – 2,5

є вищою, ніж середній рівень якості послуг, що нею надається (3,26). Ці дані демонструють «значний кредит довіри» та «наполегливе очікування змін на краще».

11. Деяко гіршими були думки про бізнес-клімат у Первомайську (середній бал – 2,7). Лише одна компанія оцінила місто як «відмінне» місце для ведення бізнесу, тринадцять – «добре», і 27 – «задовільне». Один респондент поставив Первомайську бізнес-клімату оцінку «погано». Також один підприємець висловився, що «не має думки» про стан бізнес середовища в місті. За правилами соціології ми відносимо цю відповідь до негативних.
12. Компанії поділяють думку, що місцева економіка поліпшиться завдяки позитивним змінам на місцевому рівні: розвиток комунальної інфраструктури (64%), покращенню ситуації із будівництвом житла (34%), залученню прямих іноземних інвестицій (32%), розвиток малих і середніх підприємств (30%), а також розвитку інфраструктури для бізнесу (20)%.

IV. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. СТАТУС ПІДПРИЄМСТВ

Більшість обстежених підприємств (24) було засновано після 1990 року, проте багато з них є «продовжувачами справи» традиційних галузей та своїх попередників. Найбільша частка новостворених компаній належить малим підприємствам у сфері торгівлі та послуг, тоді як у сфері виробництва та серед великих роботодавців переважають традиційні підприємства машинобудівної, харчової, легкої, транспортної та будівельної галузей промисловості. Присутність іноземного капіталу (лише одне підприємство), якщо вимірювати її відповідною часткою працівників – 32 особи (0,67 % - до опитаних та 0,07% відносно усіх працюючих), є вкрай низькою навіть для України. У структурі власників відносна частка державної власності сягає 3 відсотків, комунальної – 10%.. При цьому основними власниками усіх великих підприємств міста (з кількістю працюючих понад 250 осіб) є українські юридичні та фізичні особи.

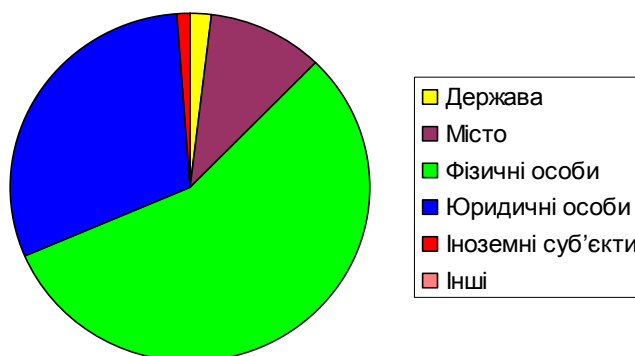

Рис. 1. Структура акціонерів (власників)

2. ЗАГАЛЬНИЙ СТАН БІЗНЕСУ

Економіка Первомайська є добре диверсифікованою, але її головним сектором залишається промисловість. Промисловість продовжує бути головним роботодавцем та основним експортером. Первомайськ, як і більшість подібних міст України, відчув значних коливань щодо змін на ринку праці протягом перехідного періоду. Найбільші працедавці сьогодні працюють доволі успішно, нарощуючи виробництво та демонструючи прийнятну ефективність. Обстеження виявило досить стабільну галузь будівництва та виробництва будівельних матеріалів. Ринки збуту будівельних підприємств знаходяться, природно, у Миколаївській області та сусідніх регіонах України, але ці підприємства ще мають потужності для експорту певної частини своєї продукції. Новим явищем у місцевій економіці є розвиток малих і середніх підприємств після 1990 р.; ці компанії здебільшого задовольняють різноманітні потреби регіональних галузей, домогосподарств і населення.

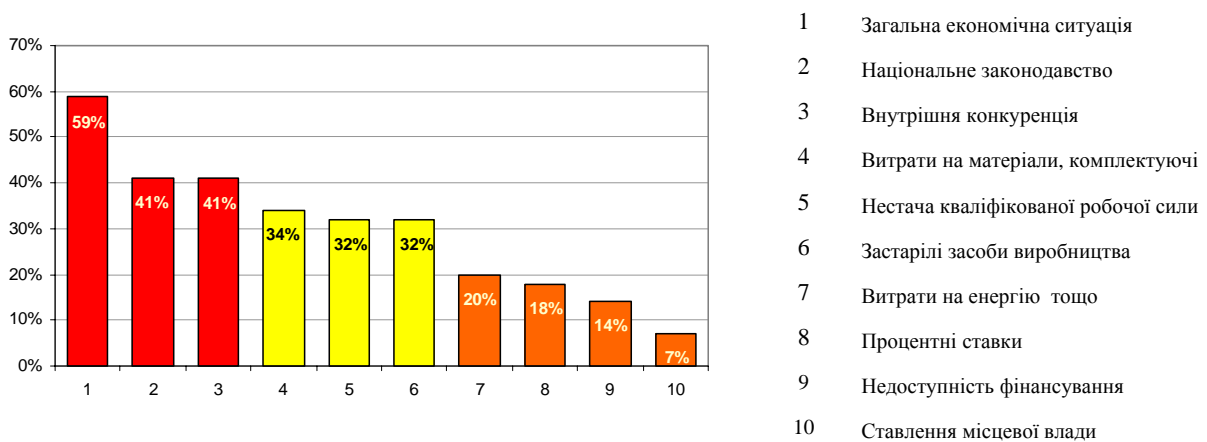

Рис. 2. Перешкоди для подальшого розвитку

Респонденти мали назвати чинники негативного впливу на поточний і майбутній розвиток своєї продукції чи послуг (див. рис. 1). До чільної групи чинників увійшли: (1) загальна економічна ситуація – згадувалася 59 відсотками всіх респондентів і 60 відсотками представників великих підприємств; (2) національне законодавство та внутрішня конкуренція по 41 відсотку (у т.ч. 60% великих підприємства); і (3) високі витрати на комплектуючі та матеріали – 34%. (4) нестача кваліфікованої робочої сили – та застарілі засоби виробництва – по 32%. Нестача кваліфікованої робочої сили більш актуальною є великих підприємств (40% з них назвали цю перешкоду як значну). Високі витрати на енергію – є проблемою для кожного п'ятого підприємства. Ця проблема також є більш болючою саме для великих підприємств, 40% з них вважають це перешкодою для подальшого розвитку. Високі процентні ставки та недоступність фінансування стримують подальший розвиток відповідно 18 та 14 відсотків (переважно малих і середніх) підприємств.

Такі питання, як: втрата ринків колишнього СРСР (4, з них 3 – великі), ставлення місцевої влади (3, з них два підприємства з чисельністю працюючих до 25 осіб), обмеження, пов'язані із захистом довкілля (2 підприємства), вартість робочої сили (2), віддаленість ринків (1) - турбують найменше.

Три підприємства, зокрема, також назвали перешкодами для свого розвитку недосконалу систему проведення тендерів, високі податки на фонд оплати праці та низьку ефективність діяльності їх власників.

Рис. 3. Переваги вступу до ЄС

Очікування, пов'язані з більш тісним співробітництвом України з ЄС чи вступом до цієї організації, є досить позитивними, хоча підприємства передбачають і негативні наслідки. Стабільніший бізнес-клімат (50%), кращий правовий захист підприємців (43%), єдина валюта та стабільний ринок капіталу (по 32%), доступ до великого ринку без митних перешкод та більш високий рівень захисту економічної конкуренції (по 23%) є, на думку опитаних підприємств головними вигодами від початку процесу інтеграції та показують нам, чого цим підприємствам найбільше бракує в сьгоднішній Україні.

З іншого боку 64 відсотки підприємств з острахом очікують на втрату переваги, яку вони мають через дешевизну робочої сили, послуг і товарів, 61% непокоїть можливе посилення конкуренції; 59 відсотків непокоїть необхідність понести додаткові витрати на пристосування до нових умов. На думку 23% респондентів, відповідно, негативно на позицію чи результати діяльності місцевих підприємств можуть вплинути: більш висока вартість робочої сили та більш суворі правила щодо сприяння бізнесу з боку держави. Інші очікування не виражають такого явного занепокоєння, а саме: більш високі вимоги до етики (9%), більш суворий захист споживачів (7%). Цікаво, що такий «можливий негативний наслідок» як: суворі вимоги ЄС до захисту довкілля – набрав лише 5%.

Якщо розглядати вибірку в розрізі окремих секторів, то експортно-орієнтовані, особливо потужні підприємства більш оптимістично налаштовані на співпрацю з ЄС, тоді як малі й середні підприємства та будівельна галузь значно більшої уваги приділяють можливим негативним наслідкам.

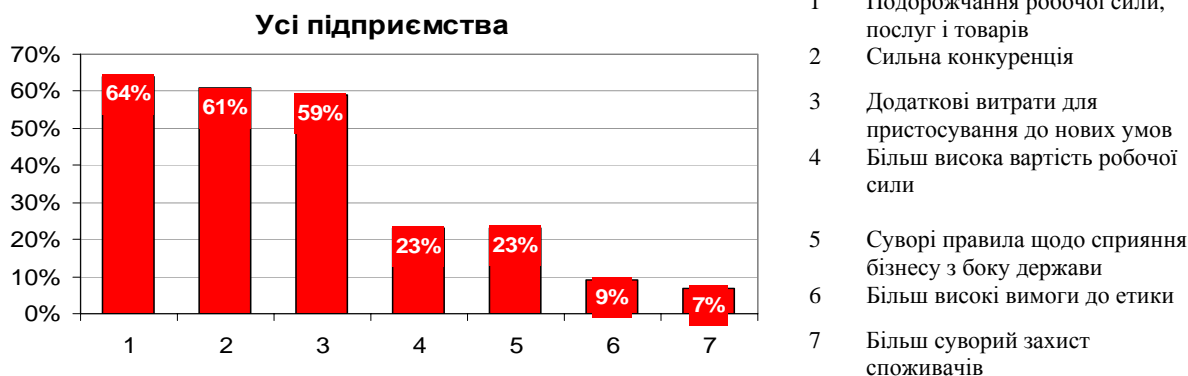

Рис. 4. Недоліки вступу до ЄС

3. Клієнти

Усі компанії з готовністю надали інформацію про географічний розподіл своїх клієнтів.

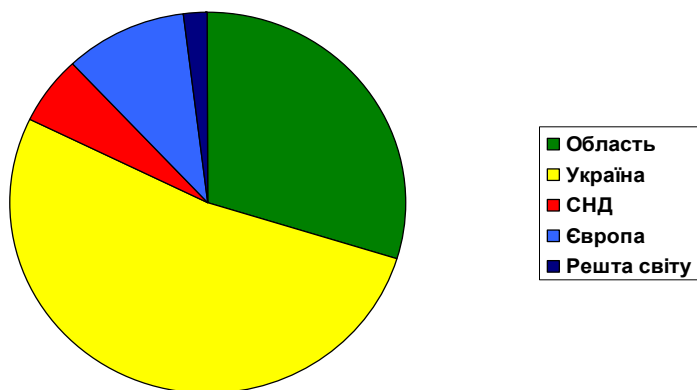

Рис. 3. Регіональний розподіл збуту продукції підприємств м. Первомайська

Як видно з Рис. 3 та 4 промисловість Первомайська має досить низький рівень експортної орієнтації – 18%. Головними експортерами є великі підприємства легкої та машинобудівної промисловості. Ринок України (у т.ч. місцевий і обласний) заповнюється переважно малим і частково середнім бізнесом і складає у загальній структурі 53 відсотки. Експортерами є лише шість підприємств. Тільки дві компанії експортують більше половини своєї продукції. Саме ці підприємства володіють часткою експортного потенціалу міста у 77%. Країни СНД не є основним партнером для жодного з підприємств міста. Будівельна галузь та сфера послуг обслуговують виключно місцевий ринок.

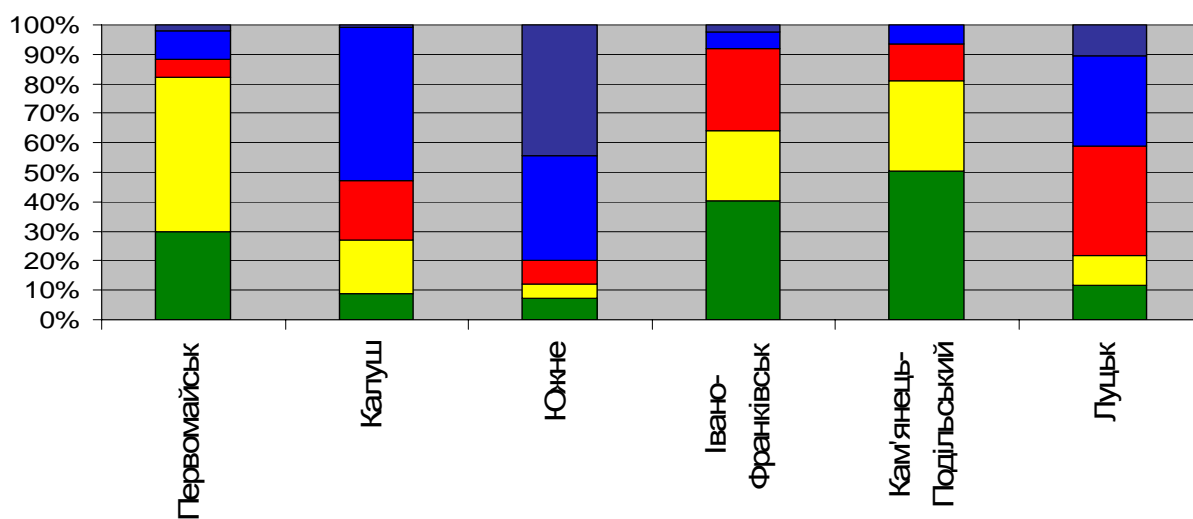

Рис. 4. Ринки збуту місцевої економіки та рівень експортної орієнтації

Майже усі респонденти (39) сподіваються на стаке збільшення обсягів збуту в 2007 році порівняно з попереднім роком (у середньому більш ніж на 9 %), Три підприємства не очікують змін у наступному році. Жодне з опитаних підприємств не передбачає зростання збуту більше ніж на третину. Лише одне підприємство має негативне очікування і планує спад на 30 відсотків.

Середній збут усіх опитаних підприємств міста на одного працівника, знаходиться на рівні 53 тис. грн./рік.

Найвищу продуктивність демонструють один з найменших працедавців міста – підприємство харчової та переробної галузі та кілька підприємств торгівлі.

Найнижчою є продуктивність на: одному з підприємств будівельної індустрії, підприємстві громадського харчування та у фірмі, що надає побутові послуги населенню. Серед низько ефективних підприємств також є й одне з комунальних підприємств та одне транспортне підприємство. Очевидно, це спричинено не стільки низькою продуктивністю праці на цих підприємствах і застарілими засобами виробництва, а соціальною направленістю їх послуг, незбалансованими цінами та відсутністю дотацій.

Для 28 підприємств однією з основних причин розміщення в Первомайську є наявність клієнтури в області, для 25-ти підприємств - кваліфікованої робочої сили. Двадцять одна фірма серед таких причин назвала наявність постачальників сировини, і 14 – постачальників комплектуючих.

Важливо, що 5 підприємств зазначили існування кластера подібних компаній як причину розміщення в Первомайську та базу для наукових досліджень і конструкторських розробок (в основному в машинобудуванні, будівництві та харчовій галузях).

Рис. 5. Причини закріплення підприємств

4. ПИТАННЯ ПРАЦІ ТА ЗАЙНЯТОСТІ

У цілому, за словами респондентів, 24 відсотків працівників є відмінними, 37 відсотки – добрими, 32 відсотки – задовільними і лише шість відсотків – поганими.

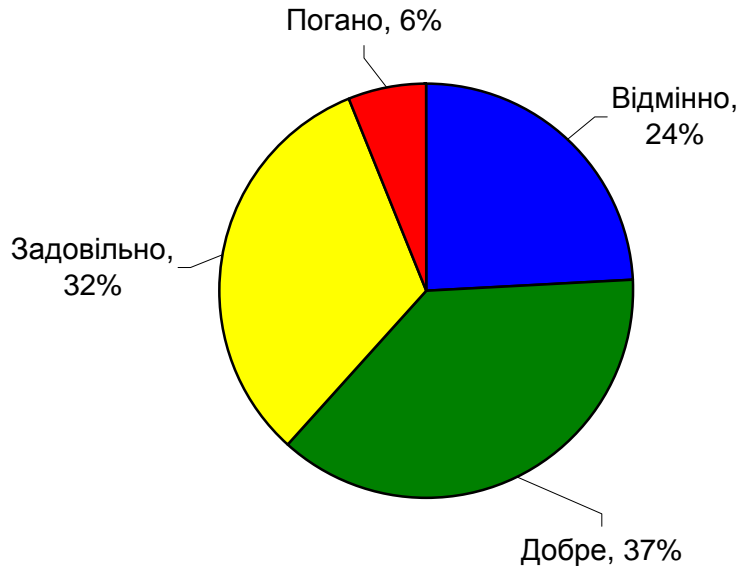

Рис. 6. Рівень задоволення працедавців Первомайська якістю робочої сили

Загальна чисельність працівників з повним робочим днем на всіх підприємствах, що брали участь в обстеженні, становить 4759. П'ять років тому на цих підприємствах разом працювало 5726 працівники, а торік – 4880. Саме найбільші працедавці впродовж останніх п'яти років стало скорочувати кількість працівників. При цьому вони практично не допускали падіння ефективності. Протилежною є тенденція у малому бізнесі. Тут зростання за останні п'ять років чисельності працівників відбувалась «повільно, але впевнено». Промисловість Первомайська як і більшість українських міст кризи «перехідного періоду» пройшла доволі болісно.

Респонденти оптимістично дивляться в майбутнє: на їхнє переконання, в наступному році вони додатково працевлаштують близько 220 людей (відносний ріст на 4,6%). Відповідаючи на запитання про нові інвестиції, учасники опитування повідомили, що протягом наступних одного-трьох років планують збільшити число робочих на 480.

Середня чисельність працівників на обстежених підприємствах у 2006 році становила 108 осіб. Тенденція наступного року – підвищення до 113.

Жінки складають лише 44,9 відсотка працівників у вибірці, що логічно з огляду на «чоловічий» характер домінуючих секторів (машинобудування та металообробка, а також – будівництво і транспорт). У той же час до вибірки не потрапили важливі роботодавці жінок – сфери освіти й охорони здоров'я.

Частка працівників з вищою освітою становить лише 15%. Цікаво, що такий низький порівняно з іншими містами де проводилось опитування процент зайнятих з вищою освітою корелює з доволі незначною кількістю працівників підприємств, що зайняті науково-дослідною роботою. Таких є лише 39 осіб, що становить 0,82% від числа осіб, що працюють на опитаних підприємствах. Підрозділи досліджень і розробок функціонують лише на трьох підприємствах, але важливо, що п'ять фірм планують їх створити у найближчому майбутньому.

Задоволення роботодавців якістю свого персоналу порівняно з іншими містами України (Рис.6) знаходиться на не дуже високому рівні. Відзначимо, що найбільш критично до якості робочої сили ставляться керівники великих підприємств машинобудівного і металообробного профілю, одного з комунальних підприємств та одного будівельного.

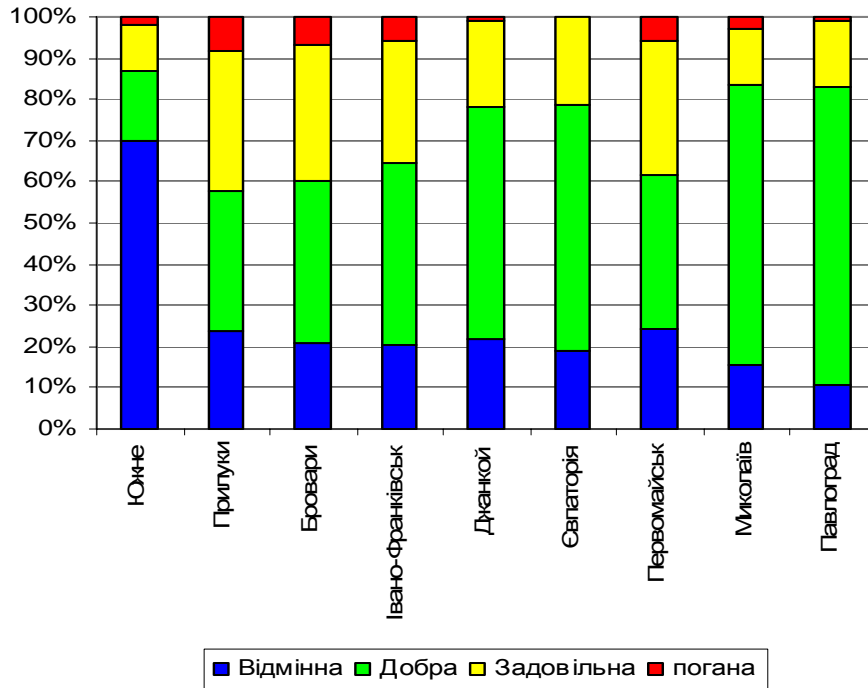

Рис. 6. Рівень задоволення працедавців деяких міст України якістю робочої сили

Місячна фактична заробітна плата на обстежених підприємствах становить у середньому 774 грн. (у 2006 р. – 689 грн.). Найнижчими є середньомісячні заробітки на малих і середніх підприємствах сфери обслуговування і торгівлі, а також на одному транспортному підприємстві. Загалом диференціація середньої заробітної плати на підприємствах у місцевій економіці відбувається у порівняно надзвичайно широкому діапазоні від 388 грн. до 1371 грн. на місяць.

Як видно з Рис.7 Первомайськ має посередні показники середньої заробітної плати та питомого збуту.

Нестача кваліфікованої робочої сили стає дедалі більшою проблемою. Її вже сьогодні відчувають 21 підприємство з опитаних, вісім - очікують виникнення кадрових труднощів у майбутньому. У 15 з 44 підприємств такої проблеми немає.

Головним чином дефіцит кваліфікованих спеціалістів відчувається серед робітничих професій у технічних сферах. Чотири підприємства, у т.ч. одне з великих, відчуває дефіцит кваліфікованих інженерно-технічних працівників, зокрема, у галузі машинобудування і металообробки. Дефіцит інженерно-технічних працівників є значним і у сфері будівництва: Це - інженери-будівельники, майстри –забудовники. Серед найбільш дефіцитних називаються такі робітничі професії: зварювальники, водії великовантажних автомобілів, бульдозеристи, муляри, малярі, теслі, штукатурі, кранівники, дорожні робітники.

Три підприємства малого бізнесу відчувають нестачу кваліфікованих менеджерів. Брак кваліфікованих спеціалістів у сфері обслуговування (пекарі, кондитери, повари, офіціанти) найбільш імовірно можна пояснити відносно низьким рівнем заробітної плати щодо цих професій порівняно з середнім рівнем по місту.

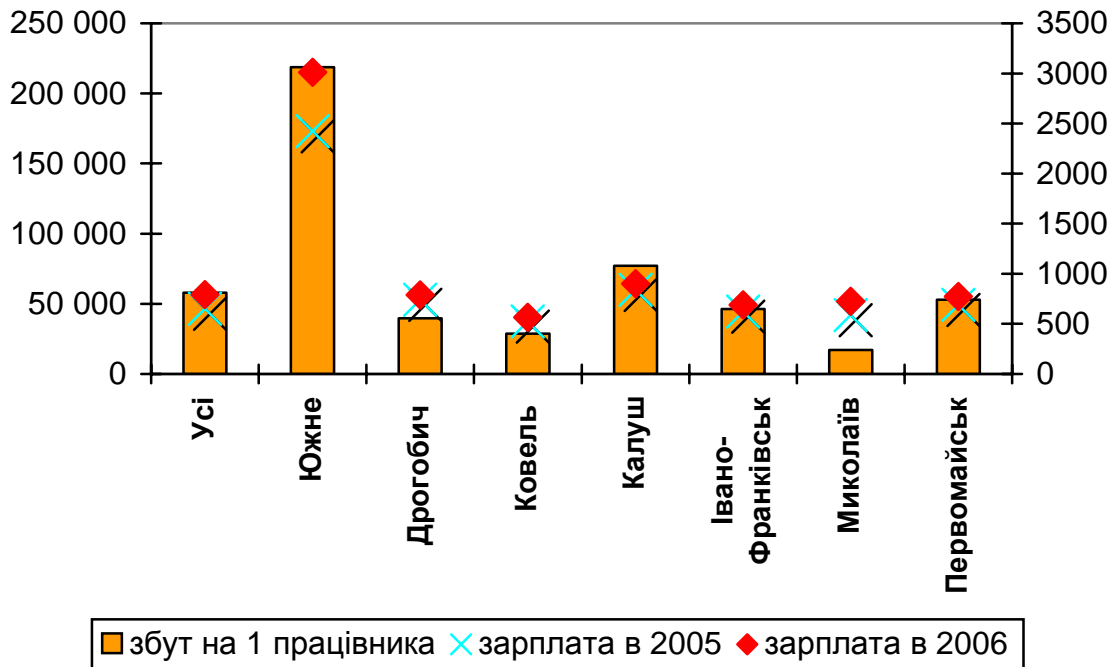

Рис. 7. Заробітна плата та збут

Примітка до Рис. 7. Дані по Первомайську взяті за 2006 (відмічені синім хрестиком) та 2007 рік (відмічені червоним квадратом). Збут на 1 працівника по Миколаєву є не репрезентативним, оскільки більшість основних працедавців не відповіли на це запитання анкети.

5. НЕРУХОМІСТЬ

У цьому питанні ситуація в Первомайську має як позитивні, так і негативні сторони (див. рис. 8), але, якщо порівнювати з іншими містами, виглядає дещо гіршою лише щодо намірів Первомайських підприємств у «завоюванні» позицій у інших містах.

З 44 опитаних підприємств власниками будівель або землі є лише 15 підприємств, крім того 15 підприємств мають майно для ведення бізнесу, але у той же час частину орендують, 14- є лише орендарями. Можливість розширення у даному місцезнаходженні мають 61% фірм. У той же час є лише 14% підприємств, які потенційно готові надати в оренду або продати частину своїх приміщень, що свідчить про невеликий потенціал приватного сектору щодо покращення ситуації з наявністю ділянок чи приміщень для бізнесу. Доволі успішні великі та середні підприємства у визначальній своїй більшості не готові продавати або здавати в оренду надлишки майна. Достатньою для розширення виробництва є земля та приміщення у 27 з 44 опитаних підприємств. Брак майна для розширення зазначили 16 фірм. На відміну від інших міст, де найбільші проблеми з розширенням мають представники малого бізнесу, – в Первомайську ця проблема стоїть і перед кількома середніми та одним великим підприємством. З іншого боку, як ми зазначали вище у Первомайському, загалом існує високий потенціал розширення бізнесу

– шість компаній планують розширюватися в інших адміністративно-територіальних одиницях, і 12 розглядають таку можливість.

Лише два підприємства планують покинути місто. Це середнє підприємство будівельної промисловості та одне мале підприємство, що займається постачанням обладнання. Основними причинами є зміна ринкової кон'юнктури та реальна можливість отримувати більші прибутки в іншому місті. Однє мале приватне підприємство – розглядає можливість перенесення діяльності з Первомайська. Причиною цього найбільш імовірно є брак майна для здійснення господарської діяльності.

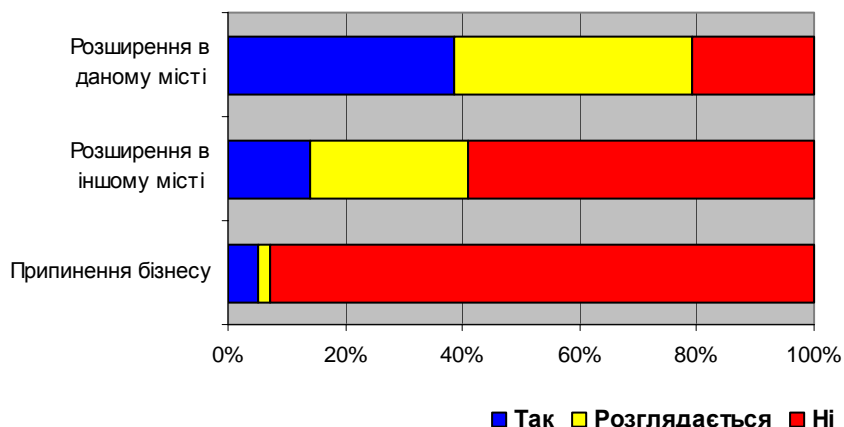

Рис. 8. Інформація про нерухомість і можливості для розширення

Нинішній стан будівель та рівень технологій не видається найкращим, тому багато компаній планує здійснення суттєвих інвестицій у вдосконалення потужностей (Рис. 9).

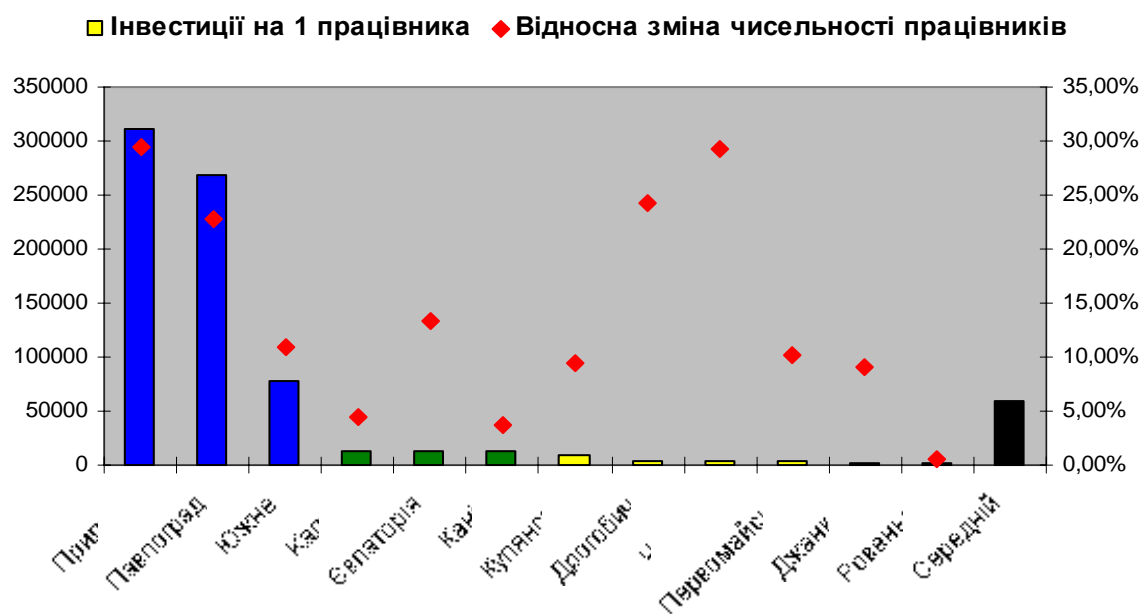

Рис. 9. Плановані інвестиції на одного працівника і створені нові робочі місця

Сімнадцять підприємств у найближчі роки планують модернізацію або вдосконалення існуючих споруд та/або технологій, здебільшого на постійній основі чи протягом цього й кількох наступних років. Планується вкласти близько 14,265 млн. грн. і створити понад 480 нових робочих місць. Якщо ці цифри виявляться реальними, це, безперечно, допоможе зростанню місцевої економіки. Обсяг планованих інвестицій є досить незначним, але спів мірним з цим показником для міст, що мають аналогічні параметри економіки та близьких за кількістю мешканців. Очікувана кількість новостворених робочих місць є доволі значною. Однак, очевидно, що це будуть так звані «низько технологічні» робочі місця. Найбільша частка планованих нових робочих місць та інвестицій припадає на легку та харчову промисловості та одне з підприємств малого бізнесу.

Примітка. Дані щодо планованої кількості новостворених робочих місць в Чорткові та Дрогобичі отримані у результаті аналогічного опитування, однак видається, що вони є занадто оптимістичні.

6. ПОСЛУГИ ТА ВІДНОСИНИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

Респондентам було запропоновано оцінити дев'ять видів муніципальних послуг за шкалою від 1 до 4 (1 = відмінно, 4 = незадовільно). У середньому ці послуги отримали оцінку 3,26, що є дещо нижчим показником, ніж у середньому по Україні. Очевидно, що, рейтинг окремих послуг відрізняється (див. рис. 10, де праві стовпчики (жовтий колір) – середні значення інших міст). Досить високий рівень задоволення (порівняно з іншими містами) висловлено розвитком комунальної інфраструктури, охороною правопорядку відповідно 2,91; 2,98. Найбільш суттєвими проблемами на думку респондентів є стан будівництва житла – 3,77 та станом утримання доріг – 3,66 (3,67 – у середньому по Україні). Відзначимо, що значно нижчим від середнього по Україні є рівень задоволеності станом виділення земельних ділянок (3,5 проти 2,63) та ліцензуванням процесу будівництва (3,41 проти – 2,67).

Місцеві підприємці дуже незадоволені станом збирання та вивезення сміття та роботою громадського транспорту. Окрім того значні нарікання викликає стан із підтримкою малих і середніх підприємств. Очевидно, що невдоволення станом реєстрації бізнесу та отримання ліцензій швидше за все є наслідком так званого «спіну минулого», тобто негативними спогадами, які мали місце у минулому, коли підприємці починали свою діяльність, отже цей негатив варто також віднести і «на рахунок» попередньої управлінської «команди».

Четверо респондентів (двоє з яких належать до п'ятірки найбільших працедавців) бажають негайного і першочергового покращання ситуації у всіх сферах за які відповідає самоврядування. На думку: 38 респондентів, місто в першу чергу має почати з покращення стану утримання доріг. Покращення стану збирання та вивезення твердих побутових відходів як найнагальніший пріоритет назвали 26 підприємств. Крім того, підприємці воліли б перш за все побачити швидке поліпшення у вирішенні проблем із житловим будівництвом (23). Удосконалення роботи громадського транспорту як нагальний пріоритет відзначили 20 опитаних підприємств. Покращення охорони правопорядку (19), поживлення розвитку комунальної інфраструктури та посилення підтримки малого і середнього підприємництва (по 16 підприємств), а також зменшення бюрократичних перепон і спрощення надання різноманітних дозволів (10) є не такими гострими, але суттєво турбують лідерів міського бізнесу.

Очевидно представники малого бізнесу значно частіше згадували «підтримку малого і середнього підприємництва», ніж представники потужних підприємств.

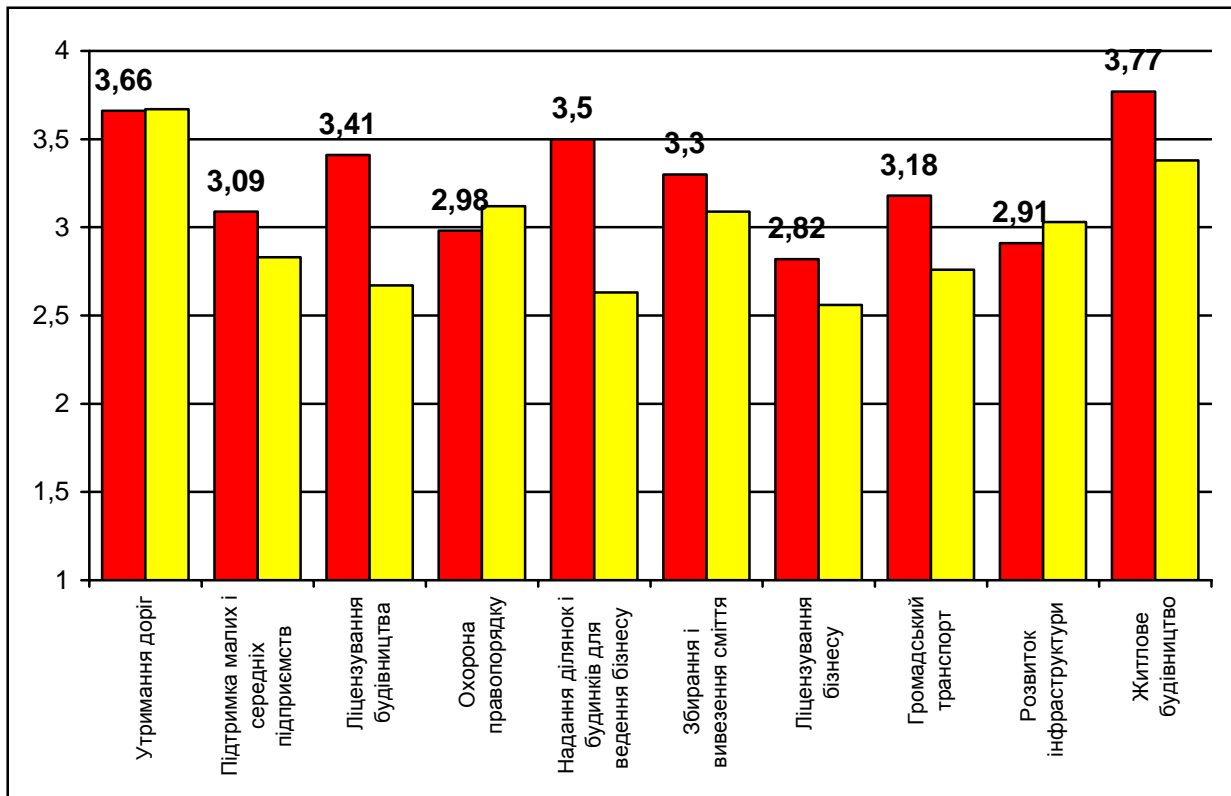

Рис. 10. Послуги органів влади

Підприємства також запитували про послуги, які мають надаватися міською владою (зокрема підрозділом з економічного розвитку) представникам бізнесу Первомайська. Як демонструє рис. 8, підприємства активно підтримують всі з запропонованих послуг. Найбільшою популярністю серед респондентів користувалися ідеї надання податкових стимулів бізнесу та створення центрів сприяння бізнесу (95%), створення бізнес-центру та допомога у розвитку робочої сили (91%), по 86% набрали сприяння залученню інвестицій, надання фінансової допомоги підприємствам та надання переваги місцевим фірмам. Однак, за правилами соціології узагальнений результат є дещо іншим, оскільки враховуються і негативні відповіді, які «послаблюють» позитивні відгуки інших респондентів.

Цікаво, що на відміну від компаній в інших країнах Східної Європи, респонденти меншою мірою підтримують ідею надання міською владою за символічну ціну приватним підприємствам вільних ділянок, які забезпечені інфраструктурою – схоже, вони не бачать гарантії, що ті, хто отримає таку форму субсидії, насправді почне створювати робочі місця. Тому така потенційна послуга опинилася на останньому місці за популярністю. Надання податкових стимулів як послуга місцевої влади на сприймається приблизно кожним п'ятим підприємством, імовірно також через побоювання, що ці стимули будуть отримані «вибраними».

Таким чином, найбільш очікуваними кроками влади назустріч бізнесу задля його підтримки стали:

- допомога у розвитку робочої сили
- створення центру сприяння бізнесу
- надання податкових стимулів

Загальний результат поданий на рис. 11.

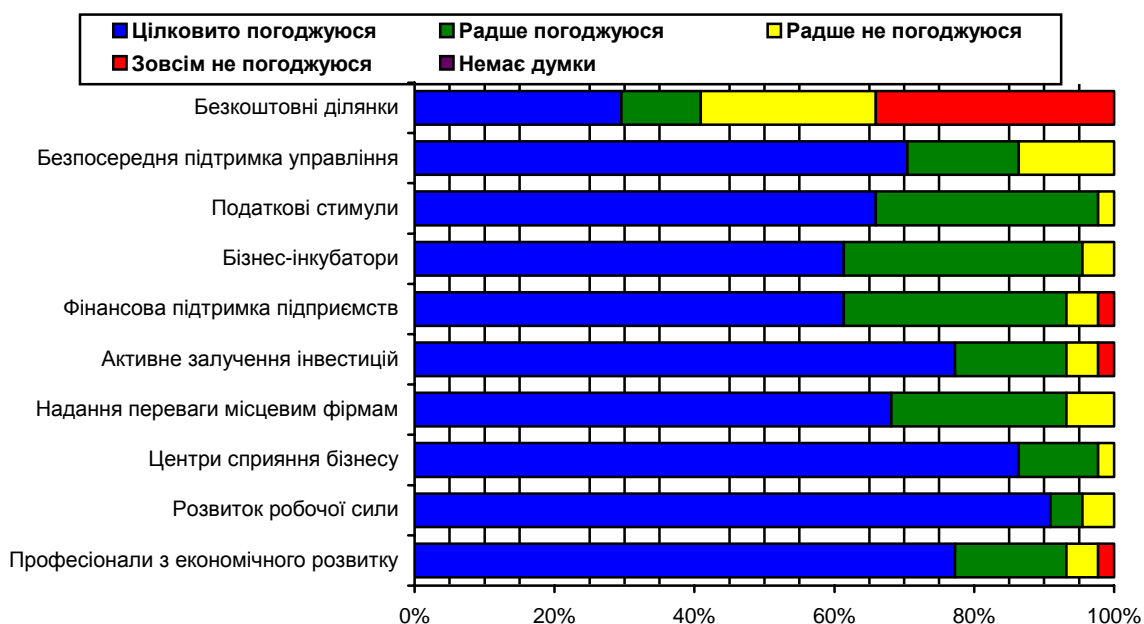

Рис. 11. Послуги підрозділу з економічного розвитку

Підприємства-респонденти також оцінили контакти з владними структурами та посадовцями. Отримані результати (рис. 12) демонструють відносно низький рівень контактів підприємців з органами влади та управління.

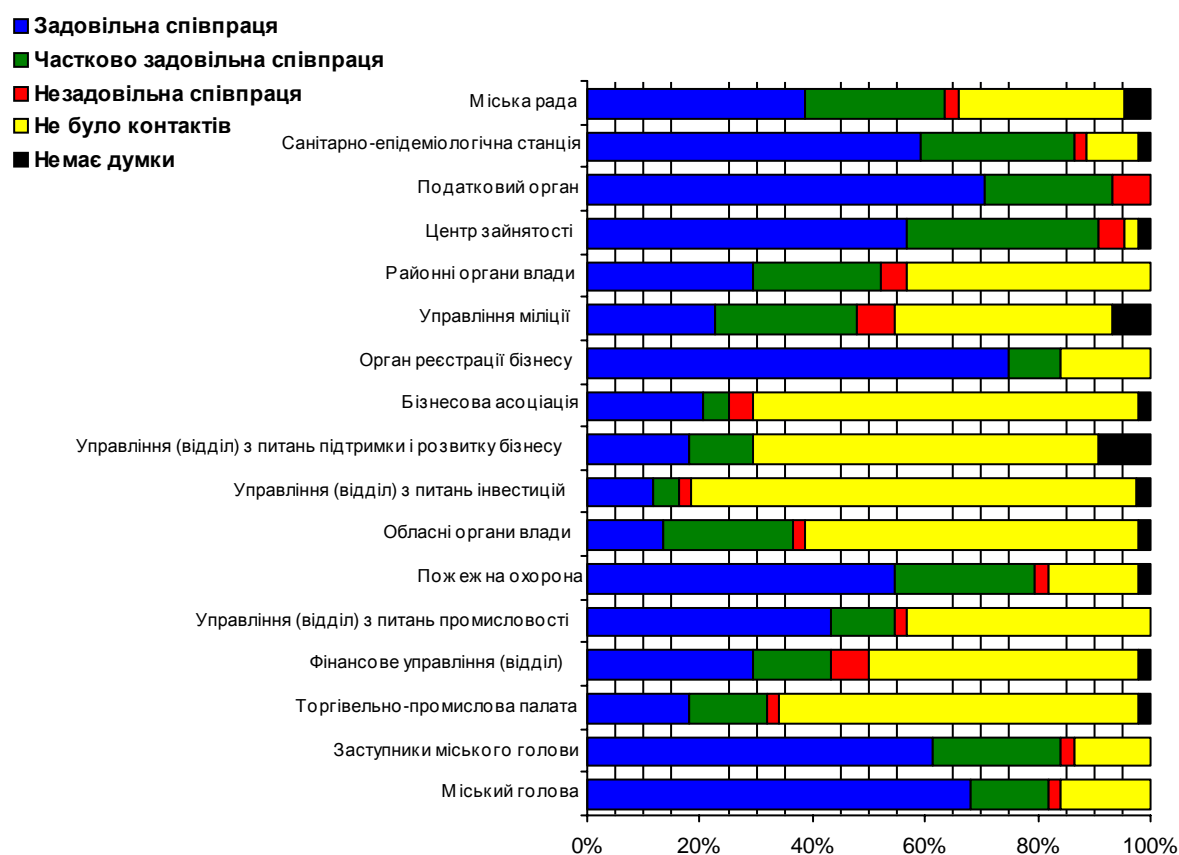

Рис. 12. Контакти з органами влади та управління

Найбільш позитивним є рівень контактів з органом реєстрації бізнесу та міським головою. Серед тих хто отримав сумарні позитивні оцінки також стали: заступники міського голови та податковий орган, а також відділ, який відповідає за питання промисловості (управління економіки) міської ради, міська СЕС, пожежна охорона та центр зайнятості. Позитивні оцінки на рівні «нульового балансу» отримали міська рада, місцева бізнес-асоціація, відділи міськради, що займаються малим бізнесом та інвестицій, а також фінансове управління міськради. Негативний «баланс» в управлінні міліції, обласної та районної влад. Слід відзначити, що тут йдеться не тільки про рівень співпраці з ними, а про дуже низький рівень контактів, тобто підприємці міста могли не контактувати з ними, або контактували дуже мало, що є цілком реальним і логічним.

Звичайно, низький рівень контактів з місцевою владою з питань підтримки малого і середнього підприємництва та інвестицій не є позитивним з точки зору підприємців. Очевидно, вони очікують покращення у цій сфері.

Численні коментарі менеджерів (надали 17 підприємств-респондентів) можна об'єднати в одне речення: надто високий рівень бюрократизму та самих бюрократичних установ, забагато зайвої звітності, тривалі процедури, через які марнується час нерозуміння чиновниками проблем бізнесу, брак компетентності службовців та байдужість до вирішення проблем підприємців, невідповідне ставлення з боку цих установ до підприємства як до клієнта (та платника податків). Звичайно, ці оцінки є узагальненими і стосуються не тільки служб і виконавчих органів міської ради.

7. КРИТИЧНІ ПИТАННЯ

Респонденти дали такі відповіді на запитання щодо трьох найбільш важливих напрямків, які мають бути відображені в стратегічному плані економічного розвитку (див. рис. 13):

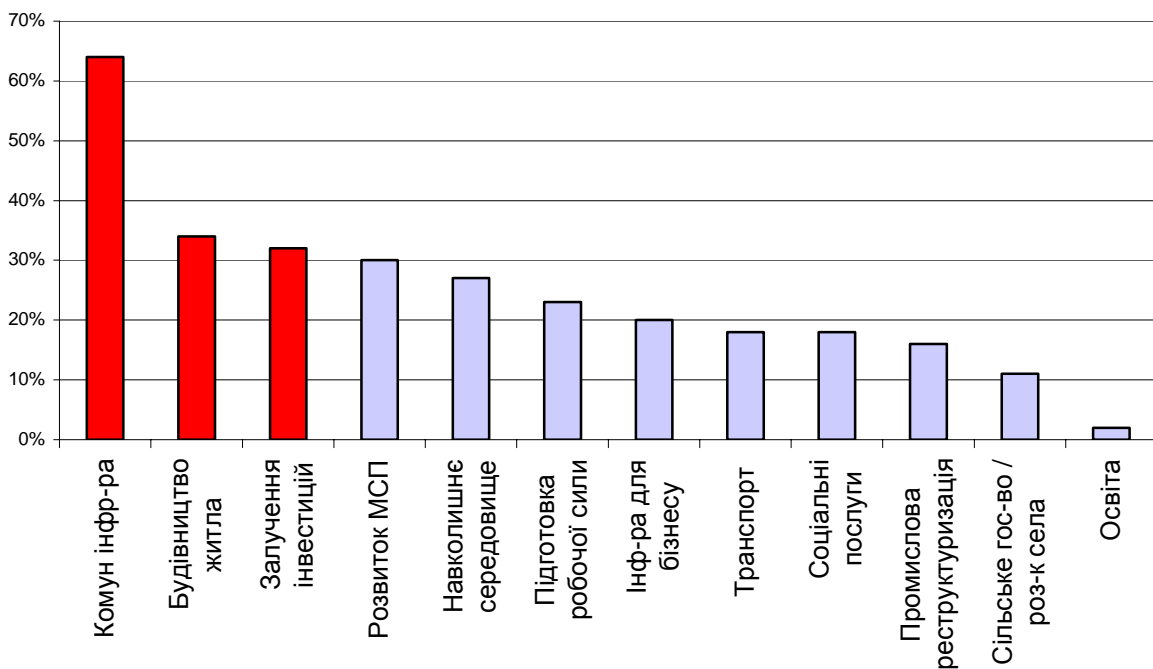

Рис. 13. Критичні питання

Отже, респонденти, вибравши з дванадцяти запропонованих проблем лише три найбільш важливі розподіли свій вибір наступним чином:

- Комунальна інфраструктура – 64 % голосів
- Будівництво житла – 34%
- Залучення прямих іноземних інвестицій – 32 %
- Розвиток малих і середніх підприємств – 30%
- Навколишнє середовище – 27%
- Підготовка і перепідготовка робочої сили – 23%
- Інфраструктура для бізнесу – 20 %
- Транспорт та соціальні послуги – по 18%
- Промислова реструктуризація – 16%
- Сільське господарство та розвиток села – 11%
- Освіта – 2%

Відзначимо, що варіант відповіді «інше» не відзначений жодним із опитуваних.

8. ЗАГАЛЬНІ ВРАЖЕННЯ

Респондентам запропонували висловити свої загальні враження про органи влади в Первомайську. Відповіді на це запитання також віддзеркалюють загальне відчуття, що міська влада (міський голова, міська рада, виконавчі органи та служби) працює непогано, але їй слід працювати краще. Ситуація як кажуть: «50 на 50». Лише один з 44 респондентів загалом оцінив якість місцевої влади на відмінно. Правда, також лише один – оцінив на «незадовільно». Кількість «четвірок» та «трійок» - виявилась однаковою – по 21 респонденту.

Місто Первомайськ, як місце для ведення бізнесу отримало менш оптимістичні оцінки. Лише одне підприємство з 44 визначило його на «відмінно» і тринадцять відгукнулися добре. Задовільну оцінку «поставили» Первомайську 27 підприємств. Одна фірма вважає місто незадовільним місцем для ведення бізнесу. Один з респондентів повідомив, що «не має думки» з цього питання. Цю відповідь за канонами соціології, найбільш імовірно, слід вважати негативною, припускаючи, що респондент вирішив не афішувати своє негативне ставлення до бізнес-клімату в місті.

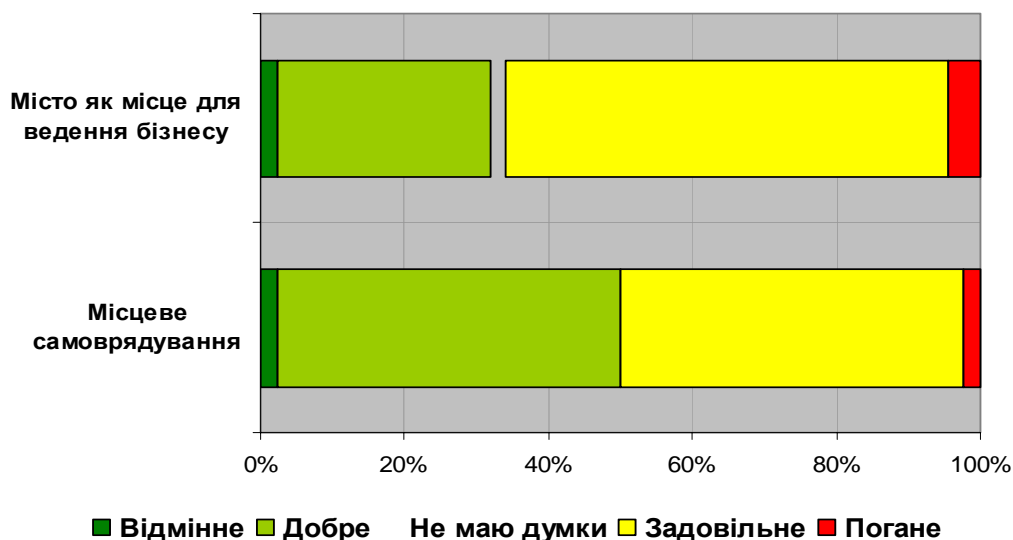

Рис. 14. Загальні враження про місцеву владу та бізнес-клімат міста

Загалом подібні кількісні оцінки є характерними для промислових міст Східної Європи, хоч, як правило, саме місто оцінюється вище, як його влада.

Серед найважливіших сильних сторін місцевого бізнес-клімату неодноразово називали вигідність географічного положення та проходження через місто дороги загальнодержавного значення, щире бажання міської влади змінити ситуацію на краще, доброзичливе відношення до інвесторів, наявність вільних територій, придатних для створення нових підприємств, наявні не дорогі трудові ресурси.

Негативні чинники, визначені респондентами:

- відсутність програм соціального та економічного розвитку міста
- низький рівень інвестиційних ресурсів для розвитку
- забагато бюрократії
- низька платоспроможність реального сектору економіки, місцевого бюджету та мешканців
- відсутність попередньої оплати на виконання робіт (очевидно йдеться про бюджет)
- значна кількість мешканців пенсійного віку
- занепад ряду підприємств
- низька культура мешканців
- доволі низький рівень конкурентоспроможності порівняно з іншими містами

V. УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК

Цей звіт про результати опитування підприємців відображає узагальнені думки бізнесової спільноти Первомайська. Їхнє спільне ставлення до міської влади значною мірою визначатиме, яким буде економічне майбутнє міста – зростання, застій чи занепад. Звіт допоможе Експертному комітету стратегічного планування в його роботі і буде корисним для міської влади в роботі над підтримкою та поліпшенням бізнесового клімату в місті.

Проект «Економічний розвиток міст» висловлює вдячність усім представникам підприємств, котрі поділилися своїми думками та надали корисну інформацію експертному комітету стратегічного планування, а також усім працівникам виконавчих органів міської ради та волонтерам, які присвятили свій час проведеному опитуванню.